

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataide

2021

Mika Korento

ESIIN PIIRTYVÄ KUVA

– Pohdintaa taiteesta ja piirtämisen olemuksesta

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kuvataide

2021 | 40 sivua

Mika Korento

Esiin piirtyvä kuva

- Pohdintaa taiteesta ja piirtämisen olemuksesta

Tässä kirjallisessa opinnäytetyössä tarkastellaan kirjoittajan henkilökohtaista suhdetta taiteeseen piirtämisen kautta, tavoitteena syventää ymmärrystä työskentelystä ja sitoa sitä nykytaiteen kontekstiin.

Tutkimus perustuu käytännön tutkivan taidetyöskentelyn myötä tapahtuvaan itsereflektioon. Kokemusperäinen tieto peilautuu taideteoreettisiin teksteihin ja filosofisiin kirjallisuuslähteisiin saaden näin sanallisen muotonsa.

Taiteellisen työskentelyn mieltäminen jatkuvana avoimena prosessina johdattaa hahmottelemaan siinä ilmeneviä toistuvia teemoja. Luonnoskirjapiirtäminen näyttäytyy ajattelemisen ja olemisen tapana, jossa filosofinen pohdinta saa muotonsa kuvallisessa ilmaisussa.

Kuvallisen ajattelun sanoittaminen ja kontekstointi viitoittaa tietä syvempään ymmärrykseen taiteesta, taidetyöskentelystä ja siitä, miten nämä vaikuttavat tekijään. Tämä motivoi työskentelyä ja ohjaa kehittämään sitä uudenslaisista näkökulmista käsin.

Asiasanat:

Piirtäminen, filosofia, nykytaide

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Fine arts

2021 | 40 pages

Mika Korento

Image being drawn

- Refelections about art and nature of drawing

This written thesis examines the author's personal relationship to art through drawing, with the goal of deepening the understanding of working and tying it to the context of contemporary art.

The research is based on self-reflection through practical artistic work. Experiential knowledge is reflected in texts about art theory and philosophical literature sources, thus gaining its verbal form.

The perception of artistic work as a continuous open process leads to outlining the recurring themes in it. Sketchbooking appears as a way of thinking and being, in which philosophical thinking takes its form in visual expression.

The wording and contextualization of visual thinking leads the way to a deeper understanding of art, art work, and how these affect the author. This motivates artistic work and directs it to develop from new perspectives.

Keywords:

Drawing, philosophy, contemporary art

Sisältö

1 Intuitiivinen lähestymistapa	6
2 Kuva ja kuvien tekeminen	9
2.1 Kuvan funktio	10
2.2 Kuva ja taide	14
2.3 Kuvien tekeminen prosessina	16
3 Luonnoskirja	21
3.1 Yksityinen ja jaettu tila	22
3.2 Idea-arkisto	24
3.3 Piirtämisen luonne	26
3.4 Viivan merkitys	32
4 Lopuksi	38
Lähteet	40

Kuvat

Kuva 1. Luonnoskirjoja 2009–2021.	8
Kuva 2. Tussi ja lyijykynä luonnoskirjaan, 2010. Kuvitus keikkajulisteeseen.	12
Kuva 3. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.	15
Kuva 4. Tussi ja lyijykynä luonnoskirjaan, 2021.	17
Kuva 5. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.	19
Kuva 6. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.	22
Kuva 7. Piirroskollaaseista painettuja risografia-printtejä, A4, 2018.	26
Kuva 8. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.	29
Kuva 9. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.	31
Kuva 10. Tutkielma havainnosta ja viivasta. Tussipiirroksia luonnoskirjaan, 2021	33
Kuva 11. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021	34
Kuva 12. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.	36
Kuva 13. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2009.	37

Piirrokset luonnoskirjasta 2021 ovat kooltaan A5- eli 14,8cm x 21cm kokoisia.

1 Intuitiivinen lähestymistapa

Opinnäytetyön myötä pyrin ensisijaisesti syventämään omaa suhdettani taiteen tekemiseen ja taiteilijuuteen, pukemaan sanoiksi omia ajatuksiani, sekä tekemään niitä näkyväksi tekstin muodossa. Perimmäinen tavoitteeni on tulla tietoisemmaksi työskentelystäni, nähdä miten se sijoittuu taidekentälle ja mitä se tekee minulle itselleni. Kuvataiteilija Jyrki Siukonen (Siukonen 2011, 11) toteaaakin, että taiteen tekemisen järki on siinä, että se vaikuttaa jotenkin myös tekijäänsä.

Koen, että kirjoitan sisältäpäin, tekemisen ääreltä ja sen takaa, sipulin ytimestä, jota yritän kuoria esiin kirjoittamalla. Henkilökohtainen lähestymistapa tuntuu haastavalta, mutta myös hyvin luontevalta, tavoitan kirjoittaessa ja aihetta pohtiessa samaa tunnelmaa kuin piirtämisen ja maalaamisen äärellä ihmetyksessä.

Taiteen tekemisen keskiössä huomaan tunnustelevani asioita ja ilmiöitä, kuten kyseenalaistaminen, uudenlaisten näkökulmien tavoittelu ja vapauden käsite. Näitä tuntuu yhdistävän ajatus jostain muualta kuin rationaalisesta ajattelusta lähtöisin olevissa tavoissa nähdä, kokea ja toimia. Sanaton kokeminen ohjaa toimintaa ja tuntuu pakenevan kategorioita ja rajanvetoja, livahtelee pakoon lokeroitten rakosista. Taiteen voi mieltää näkökulmaksi, johon sisältyy avoimuus, tilan tuntu. Taide ei ole staattinen, lukittu, vaan elävä ja muotoaan muuttava katsantokantojen klusteri. Siellä on liikkumatilaa. Opinnäytetyön aiheeni liikkuu oman taiteiluni sisällä kuvan tekemisen luomisprosessissa, sen ilmenemistavoissa, sekä näiden merkityksissä.

En ole kokenut itseäni välttämättä taiteilijaksi ja taidekenttä näyttäytyy vieraana, en ole ehkä tavoittanut luontevaa kosketuspintaa siihen. Taiteellinen työskentelyni on ollut suurelta osin omavaraista ja itsenäistä, yksinäistä ja sulkeutunuttakin puuhastelua. Teoreettinen lähestyminen ei ole tuntunut omalta, taikka kovin kiinnostavalta, olen mieltänyt sen heittäytyvän tekemisen vastakohtaksi. Kuitenkin tämän kirjoitusprosessin myötä pyrin luonnostelemaan kontekstia omalle työskentelylleni näistä lähtökohdista juurikin tekstien myötä.

Huomatessani ajatteluni lähestyvän muiden ajatuksia, saatan kohdata omaa taiteilijuuttani ja tämän myötä nähdä omaa työskentelyäni uudessa valossa.

Pyrin kirjoittamaan työskentelystäni ja suhtautumisesta siihen objektiivisesti, arvottomatta, mutta kriittisesti. Luotan intuitiiviseen työskentelytapaan ja sovellan samaa tulokulmaa myös kirjoitusprosessiin. Aihe on määrittynyt ja rajautuu sen kautta, mikä ”maistuu” tietynlaiselta, rehelliseltä ja merkitykselliseltä (Raami 2016, 40-41). Olen alkanut mieltämään itse kirjoitusprosessia ja opinnäytetyötä osana taiteen tekemistä, taiteilijuuden toteuttamisena. Pyörin samojen teemojen äärellä, kuin työskennellessä, mutta käsittelen ja työstän niitä eri menetelmällä ja työkaluilla. Nojaan taiteilijoiden itsensä tuottamiin kirjallisuuslähteisiin, mutta pyrin lähestymään tutkimusta omasta kokemuksellisesta tiedosta käsin ja sanallistamaan ajatteluani.

Intuitiivinen tekeminen tuntuu tietynlaiselta. Se ei ole suorittamista, se on prosessissa elämistä. (Raami 2016, 78.) En ole erillinen siitä, mitä teen, käsilläolevasta ongelmasta. Kun määrättyä tavoitetta ei ole hahmoteltu etukäteen, eli sitä ei ole olemassa, työskentely on hetkessä elämistä, nuoralla tanssahtelua kohti tuntematonta. Toisinaan hyvin ronskia harppomista, usein äärimmäisen hidasta ja varovaista etenemistä viiva ja sana kerrallaan. Tämänkaltainen reflektiivinen ote, niin taiteen tekemisessä, kuin kirjoittamisessakin, on tapa lähestyä aihetta ja tutkia itse metodia. Intuitiivinen lähestymiskulma tekstin kirjoittamiseen tuo mukanaan omat haasteensa, mutta työ johdattaa oleellisten asioiden äärelle. Asioiden, jotka ilmentyvät kirjoittamisen myötä, joihin en ole välttämättä päässyt käsiksi suunnittelemalla ja ennakoimalla.

Teksti rönsyilee ja pomppii, kuten ajatus ja kuten taiteellinen tuotantoni. Pyrin tutustumaan omaan työskentelyyni ja sanallistaa sitä, kaivaa esiin olennaista. Teksti on pohdiskelleva esseemuotoinen zoomaus tarkempaan ja tarkempaan, joka samalla selittää auki koko kuvaa. Mikroskoopin linssin alla on lopulta luonnoskirjatyöskentely (kuva 1), josta käsin puran taiteellista työskentelyäni piirtämisen parissa ja rakennan sille kontekstia kirjoittamalla.

Kuva 1. Luonnoskirjoja 2009–2021.

2 Kuva ja kuvien tekeminen

Miellän itseni ensisijaisesti kuvien tekijäksi. Teen kuvia monin tavoin, tällä hetkellä lähtökohtaisesti piirrän, maalaan sekatekniikoilla, ja jalostan näin tuotettuja teoksia myös painetuksi grafiikaksi. Piirtäminen on ollut lempijuttujani lapsesta asti. Tämä on johdatellut lähestymään aihetta monenlaisista tulokulmista. Olen ollut hyvin nuoresta asti kiinnostunut sarjakuvista ja graffitikulttuurista ja pidän näitä eräinä keskeisimpinä vaikuttiminani piirtämiseen ja tapaan hahmottaa kuvallista ilmaisua. Nämä tuntuvatkin empiirisen kokemukseni mukaan olevan ensimmäinen ja lähin kosketuspinta taiteeseen ja visuaaliseen kulttuuriin kaltaiselleni lama-ajan lähiölapselle.

Sarjakuvapuuha- ja omakustannejulkaisemisesta löysin myöhemmin samaa villiä ja arvaamatonta viehätystä, kuin millaisena graffiti näyttää: omaehtoista, provosoivaa, intohimoista puuhastelua lupia kysymättä, mutta vähemmän rikollista ja helpommin lähestyttävää. Useimmat tutut sarjakuvavaihmiset opiskelivat tai olivat valmistuneet kuvataiteilijoiksi. Tämä oli nuorena vaikuttavaa, varsinkin koska teokset olivat jotain muuta, kuin millaisena mielsin kuvataiteen maailman.

Eräs selkeä suuntaviitta polullani on ollut se, että opiskelin lukion jälkeen visuaalisen suunnittelun medianomiksi. Olen kokenut taidekentän itselleni kaukaisena, mutta tämä tuntui tavalta olla tekemisissä piirtämisen ja luovuuden kanssa, valjastaa tämä kiinnostus niinsanotusti hyötykäyttöön. Tein opiskeluaikana paljon kuvituksia ja teen harvakseltaan edelleen. Pääasialliset työvälineeni olivat pitkään tussit, Photoshop ja piirtopöytä.

Kiinostukseni kuvantekemisen mahdollisuuksien tutkimiseen ja laajentamiseen johti siihen, että päädyin graafikoksi valmistuttuani opiskelemaan taiteen maisterilinjalta Taideteolliseen korkeakouluun 2010. Vuoden jälkeen koin kuitenkin olevani aivan hukassa taiteilijoiden kesellä ja hämmentynyt kaikesta, mitä ympärilläni tapahtui. Roikuin kirjoilla koulussa, pidin taukoa opiskelusta, yritin taas ja tuskastuin entisestään. Törmäsin seinään ja menin lukkoon. Lisäksi tuolloinen hankala elämäntilanne johti siihen, että kävin lopulta satunnaisesti

kursseilla lähinnä päästäkseni käsiksi materiaaleihin ja tarvikkeisiin, kunnes lopetin koko touhun.

Näin vuosikymmenen jälkeen hahmotan, että omaksumani graafikon identiteetti ja siitä käsin tapahtuva työskentely taipuu kankeasti taidekontekstiin. Tai tuntuu hyvin ahtaalta katsantokannalta. Taide itsessään näyttäytyy jonain muuna, se on jotain enemmän ja laajemmin. Näen tässä edelleen suuren ristiriidan, joka on vaivannut ja häirinnyt itseäni pitkään. Piirtäminen, graafinen työskentely ja kuvien tekeminen voidaan toisaalta nähdä itsessään taiteellisena työskentelynä, mutta en koe sitä varsinaisesti taiteena. Se on kuvien ja tekemisen valjastamista palvelemaan jotakin ulkoapäin tulevaa agenda, tekeminen on funktionaalista ja päämäärähakuista. Vaikka nautin piirtämisestä, minun on ollut hankala suhtautua siihen arvokkaana tekemisenä itsessään, vailla päämäärää tai tarkoitusta. Pysin tunnustelemaan uutta perspektiiviä ratkaistakseni tämän ristiriidan.

2.1 Kuvan funktio

Visuaalisen suunnittelijan toimenkuva alkoi tuntua kaukaiselta jo opiskelun loppuvaiheessa. Minun on hankala kuvitella itseäni mainostoimistomaailmaan, tekemään nettisivustoja ja yritysgrafiikkaa. Lisäksi markkinoinnin parissa työskentelyssä saattaa aavistella eettis-moraalista ristiriitaa, kuvien toimiessa geneerisenä kapitalismin rattaiden voiteluaineena. Eräs sysäys lähteä tunnustelemaan erilaista suuntaa kuva-ilmaisuun tapahtui luettuani ranskalaisen filosofin, situationistin Guy Debordin teoksen *Spektaakkelin yhteiskunta* (2005), joka vaikutti syvästi. Kirjassa analysoidaan, kuinka kapitalistisessa yhteiskunnassa elämä on tyypistynyt representaatioksi, kuvien kuluttamiseksi, massamedian ja markkinoinnin ruokkiessa ja ylläpitäessä tätä päättymätöntä kehää. ”Spektaakkeli ei ole kuvien kokoelma vaan ihmisten välinen yhteiskunnallinen suhde, jonka kuvat välittävät”, toteaa Debord. (Debord 2005, 31.) Kuvien tekijänä tunnen ylpeyttä, mutta myös vastuuta kuvista, siitä mitä tarkoitusta ne palvelevat ja mihin niitä käytetään. Suhteeni kuviin on siinä määrin henkilökohtainen, että tahdon valjastaa luovuuteni hyvään käyttöön.

En ole vielä keksinyt muuta yhtä kiinnostavaa asiaa, kuin kuvien tekeminen. Tähän liittyy jatkuva ristiriita elannon ansaitsemisen ja kuvien kaupallisen hyödyntämisen, sekä omista lähtökohdista ponnistavan tutkiskelevan, leikillisen puuhastelun välillä. Olen pyrkinyt ratkaisemaan tätä ongelmaa sittemmin esimerkiksi opettelemalla tatuoimaan, luomalla paitaprinttejä ja muuta käyttötaidetta jota kaupitella, sekä tekemällä omannäköisiä kuvituksia tilaustöinä. Tämän myötä huomaan olevani kehno kaupppamies ja itseni-markkinoija ja mielenkiintoni projekteihin lopahtaa muutenkin pian. Lisäksi töiden tilaajat, jotka sallivat vapaat kädet visuaaliseen iloitteluun, eivät tunnu olevan tahoja, joilla olisi varaa tai halua maksaa asianmukaisesti.

Luovan työn, varsinkin taiteen ja kulttuurin kentällä tapahtuvan työskentelyn mukanaan tuoma taloudellinen epävarmuus on yleisesti tunnustettu tosiasia (Roiha 2017). Niinpä prekariaatista käsin on lyhyt matka hyväksyä strategiaksi myös Teemu Mäen (Mäki 2009, 70-71) kuvailema köyhäily taiteellisen työskentelyn edellytykseksi. Yksinkertaista elämää viettäen Maslow'n tarvehierarkian mukaisiin ihmisen perustarpeisiin on tämänhetkisessä yhteiskunnassamme suhteellisen helppo vastata, joten olen kokenut tavoittelemisen arvoiseksi yrityksen ponnistella itseni toteuttamisen ja ehkäpä joskus ylittämisen eteen (Maslow 1943).

Kuvataiteen maisteri, sarjakuvistaan tunnettu Tommi Musturi on kirjoittanut kriittisesti taiteesta ja kaupallisuudesta esseessään Tyylin vankila (sekä suunnitelma sieltä pakenemiseksi) –ajatuksia tyylistä ja sen merkityksistä. ”Tyyli on jotain tunnistettavaa, samaistuttavaa, pysyvää, muuttumatonta, pysähtynyttä ja varovaista. Se on pelkoa – pelkoa muuttua, pelkoa menettää ja pelkoa olla erilainen.” (Musturi 2018, 117). Samaistun tekstiin, sillä olen hionut omaa piirros- ja kuvitustyyliäni pitkään ja hartaasti (kuva 2). Olen suhtautunut siihen nimenomaan tyyliävalintana, joka ilmentää omia nostalgissävyytteisiä esteettisiä mieltymyksiä ja näiden ilmentämiä asenteita suhteessa taiteeseen ja maailmaan. Tämän myötä olen ajoittain kokenut myös jämähtäneeni tekijänä toteuttamaan todellisia ja kuviteltuja odotuksia ja oletuksia ja pysymään sen parissa, missä koen olevani etevä, mikä on tuttua.

Kuva 2. Tussi ja lyijykynä luonnoskirjaan, 2010. Kuvitus keikkajulisteseeseen.

Musturi rinnastaa tyylin myös ennen kaikkea kapitalismin työkaluksi, globaalin yhtenäiskulttuurin mahdollistajaksi, äärimmillään pelkäksi käärepaperiksi, jolla voidaan paketoita samaa tuotetta eri kohderymille identiteettishoppailuun. ”Uusien ajatusten esittäminen, puhdas tieto tai ideologiset sisällöt yksinkertaisesti haittaavat ’bisnestä’”. Debordin 1960-luvun lopulla esittämät

ajatukset speaktaakkeliyhteiskunnasta saavat vahvistusta Musturin hahmotellessa, miten 2010-luvulla markkinavoimien ja sosiaalisen median yhteenkietoutuneet lonkerot määrittävät paitsi globaalia visuaalista kulttuuria, myös tapaa tulkita sitä: tarve kuulua johonkin ajaa valitsemaan tyyllillisen lokeron, johon identifioitua. Tiedonvälityksen nopeuden myötä tyyli ja sisällöt varastetaan ja kaupallistetaan yhä nopeammin tekijöiden kopioidessa toinen toisiaan. ”Eilen kokeellinen kuvasto koristaa tämän päivän kalsareita”, toteaa Musturi. (Musturi 2018, 117-119.)

Kuvien tekijänä olen kohdannut omia ajatteluni rajoituksia ja kankeita mustavalkoisia suhtautumistapoja, sekä myös todentanut Musturin esittämiä näkemyksiä visuaalisen kulttuurin latistumisesta pelkäksi pinnaksi. Hyvä esimerkki on tatuointikulttuuri, joka valtavirtaistuessaan on pelkistynyt selkeisiin tyylikategorioihin ja näiden loputtomaan kopiointiin ja hienoiseen variointiin alkuperäisen tekijyyden ja merkitysten kadotessa sosiaalisen median kuvavyörytyksen myötä kauas taka-alalle. Ihmiset saattavat haluta ihoonsa jossain näkemänsä kuvan, vaikka ovat autuaan tietämättömiä alkuperäisestä tekijästä ja kuvan merkityksistä. Tämä tietysti jokaiselle sallittakoon, mutta kuvan tekijänä tämänkaltainen kulttuuri polkee tekijyyttä ja tekijänoikeuksia, eikä globaalin kuvakulttuurin myötä tähän ole keinoja puuttua. Tämänkaltainen kehityssuunta tuntuu olevan muutenkin vallalla ja koen hankalaksi suhtautua jopa oletusarvoiseen kuvien hektiseen sähköiseen julkaisemiseen ja jakamiseen. Potentiaalisen näkyvyyden myötä se kuitenkin saattaa myös latistaa kuvien arvoa ja arvostusta.

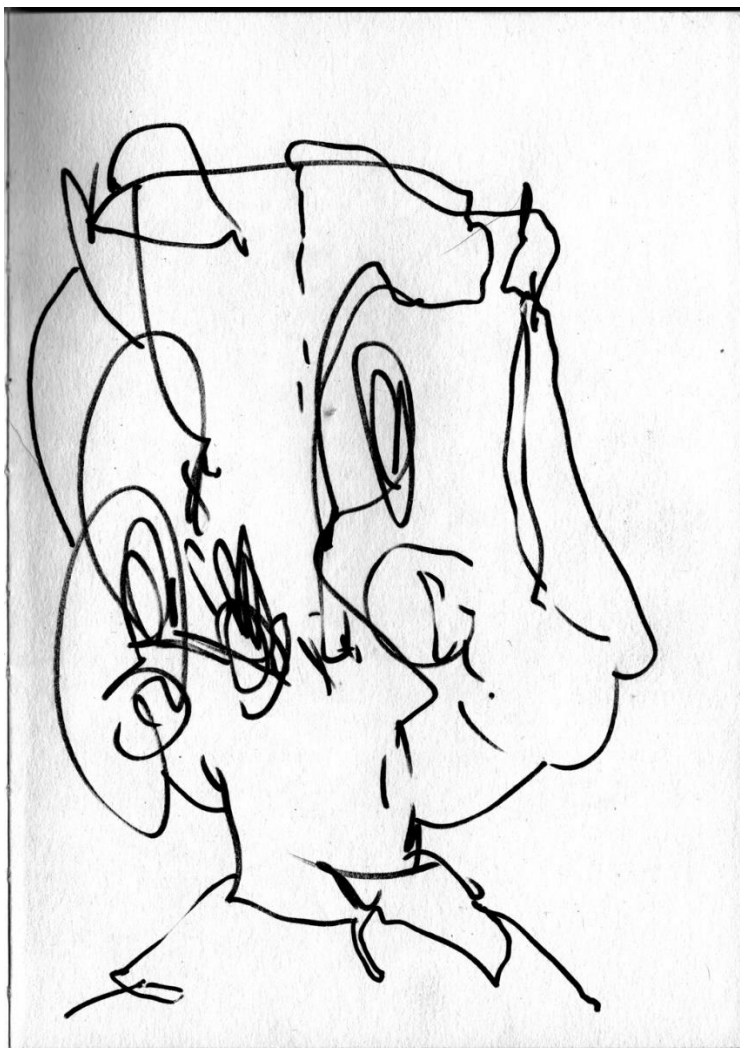
Samalla kun turhaudun ja kyllästyn erilaisiin yrityksiin kaupallistaa luovaa työskentelyä, olen kuitenkin purkanut tätä turhautumista keskittymällä itsekseni abstraktin maalaamisen tunnusteluun ja erilaisiin kokeellisiin tekotapoihin, joita avaan myöhemmin tekstissä tarkemmin. Tämänkaltainen puuhastelu on näyttäytynyt tapana suhtautua kuvien tekemiseen itselleni uusilla ja yllättävillä tavoilla. Työskentelyn myötä olen myös havahtunut huomaamaan, miten palkitsevaa taidetyöskentely itsessään on. Tuntematonta kohti kurottelu ja omien tapojen ja tottumusten kyseenalaistaminen avaa tilaa jollekin uudelle.

Tuo uusi jokin voidaan nähdä-kokea katsantokantojen avartumisena ja tämän myötä ajattelun muuttumisena kohti joustavampaa ja laajempaa ymmärrystä omasta työskentelystä, olemisesta ja kokemisesta, yksinkertaisesti itsestä. Tämä kiinnostus johdattelee taiteen äärelle.

2.2 Kuva ja taide

Mistä taiteessa sitten on kysymys? Kuvataiteen professori, taiteilija Teemu Mäki on kirjoittanut aiheesta laajasti ja huomaan omaksuneeni pikkuhiljaa samansuuntaisia ajatuksia. Omaehtoinen taiteen tekeminen ja tekemisen myötä tapahtuva pohdiskelu on viitoittanut itselleni tietä kokemuksellisen, sanattoman tiedon ja ymmärryksen äärelle. Sanaton kokeminen tiedon lähteenä ja käsittelytapana tuntuu olevan ristiriidassa yleisesti hyväksytyyn, tieteellis-rationaalisen ajattelun kanssa. Subjektiiivista kokemuksellisuutta tietämisen tapana on ollut vaikea todentaa reaalisiksi, mutta taiteen kentässä teema tuntuu olevan jatkuvasti esillä ja tutkimuksen kohteena. Taideopiskelujen myötä olen rakentanut siltaa asian omakohtaiseen ymmärtämiseen, saanut vahvistusta aavistuksilleni ja alkanut hiljalleen luottamaan tähän. Taiteen tekeminen on tutkimusta henkilökohtaisesta käsin, itsen toimiessa tutkimusinstrumenttina. (Mäki, 2014.)

Artikkelissaan Nokkakolari -Taide ja tutkimus kohtaavat Mäki näkee taiteen olevan maailmankatsomuksen muovaamista sen kokonaisimmassa täyteläisimmässä muodossa. (Mäki, 2014). Olen ajautunut elämäni varrella pohtimaan eksistentiaalisia peruskysymyksiä ja etsimään näkemyksiä näihin myös filosofian ja henkisten traditioiden piiristä. Taide näyttäytyy paikkana, jossa avautuu tila tutkia, käsitellä ja kohdata myös tämänkaltaisia asioita kokemuksesta käsin, ilman tarvetta selittää ja sanallistaa kokemusta (kuva 3). Taiteen tekeminen tekee tällaista tutkimusta näkyväksi, vaikkei se näkyisikään suoraan itse teoksissa. Tästä ajatuksesta käsin taide ilmenee rajapintana, jossa ulkoinen ja sisäinen maailma kohtaavat, yhdenlaisessa nokkakolarissa.

Kuva 3. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.

Omalla kohdallani taiteen käsitteen hahmottelu ilmenee ensisijaisesti kuvallisessa ilmaisussa, kuvien tekemisessä. Samalla kun olen alkanut omaksumaan taidetta yleisenä näkökulmana tekemiseen, olen tunnustellut tästä käsin myös muunlaista ilmaisua. Miten piirretty viiva voisi ilmetä pelkkänä liikkeenä tai äänenä ja ääni viivana? Miten laajentaa samankaltaista ihmettelevää tutkimustyötä, mitä koen tekeväni kuvien parissa, myös muunlaiseen itseilmaisuun? Satunnainen äänen parissa leikkiminen, kokeellinen musisointi elektronisilla laitteilla ja näiden myötä esiintyminen on johdatellut tavoittamaan uudenlaisia lähestymistapoja myös kuvan tekemiseen, ja toisinpäin. Ennen kaikkea taide näkökulmana on laajentanut kokemusmaailmaa ja rohkaissut myös muunlaiseen itseilmaisuun, rikkomaan

omia rajojani. Mäki kirjoittaa taiteessa olevan kyse ”koko elämän sommittelusta, ilman konkreettisia sääntöjä ja ilman mitään muuta selvää päämäärää, kuin hyvä elämä -jonka kriteerit ovat pysyvästi auki”. (Mäki, 2014). Koen taiteen myös keinona tarkastella tätä ”hyvän elämän” määrittelyä, joka saattaa ilmetä esimerkiksi mahdollisuutena tehdä taidetta.

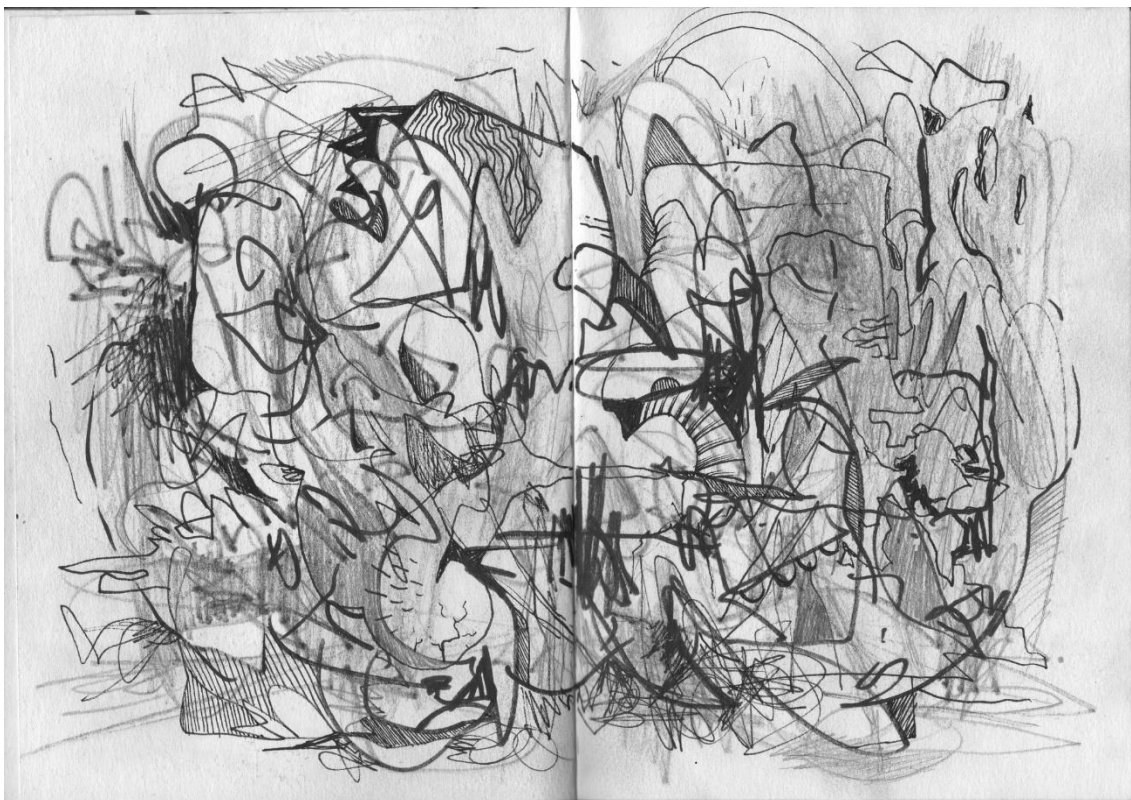
2.3 Kuvien tekeminen prosessina

Tutkiessani teoksiani suunnittelin aluksi tekeväni niistä jonkinlaista kuvallista analyysia, selvittelläkseni, mistä lopulta on kysymys ja mitä pyrin ilmaisemaan. Pian kuitenkin huomasin pohtivani teosten syntyä, mitä lähden tekemään, missä määrin tietoisesti ja millä keinoin. Koen teokseni usein jotenkin ”pieniksi” tai keskeneräisiksi, olipa kyse miten suurista tai pitkälle viimeistellyistä maalauksista tahi piirroksista tahansa. Nämä tuntuvat monesti olevan ikään kuin palasia kollaasista, joka on vasta muodostumassa tai joka ei koskaan tule muodostumaan valmiiksi. Mikä tämä kollaasi sitten on?

Pohdittuani aihetta olen alkanut hiljalleen hahmottamaan teoksia itse tekemisen kautta. Taiteen tekemisen syyt eivät ole hallituissa mielenilmauksissa tai tietyn ajatuksen välittämisessä, kuten äkkiseltään voisi ajatella, ja miten myös itse olen pitkään suhtautunut taideteoksiin. Kyse tuntuu kuitenkin olevan lähes pakonomaisessa tarpeessa ilmaista itseäni visuaalisesti, sekä tutkia tekotapoja, suhtautumisia, sekä tätä omaa tarvetta ja sen myötä itseäni.

Olen tutkinut työskentelyssäni jo jonkin aikaa spontaanin virtaavuuden ja satunnaistekijöiden vaikutuksia, tekemisen ei-ajattelullisia Aspekteja ja tämänkaltaisten seikkojen vaikutusta kuvaan. Voisin leikillisesti kuvailla tätä toimintaa ”satunnaisena taidehäröilynä ja sotkemisena” vastapainona tekniselle, pikkutarkalle ja hitaalle työskentelylle (kuva 4). Huomaan, että en pidä näin syntyneitä teoksia välttämättä niin mielenkiintoisina tutkimuskohteina, kuin työstämiäni prosesseja ja tapoja tehdä. Tätä kautta avautuu uusia näkökulmia. Teokset ovat näiden prosessien sivutuote.

Kuva 4. Tussi ja lyijykynä luonnoskirjaan, 2021.

Filosofian tohtori ja taidekasvatuksen dosentti Helena Sederholm hahmottaa nykytaiteen prosessiluonnetta taideteoksen muodon hajoamiseksi ja hajottamiseksi. Taideteoksen luonne on muuttunut 1800-luvun jälkipuoliskon modernismin selkeästä rajatusta teoskokonaisuudesta sadan vuoden kuluessa radikaalin avantgarden myötä käsitteelliseksi, tapahtumalliseksi kokemukseksi. (Sederholm 2000, 66-67.)

1960-luvulle tultaessa radikaali avantgarde-liike pohti taiteen ja arkielämän suhteita. Dadaismin myötä nykytaiteisiin on periytynyt ajatus siitä, että taiteen ja elämän välinen raja voi olla epäselvä. Huomio kiinnittyy taideteoksesta itse prosessiin, tapahtumaan. (Sederholm 2000, 33, 67, 185.) ”Taiteen sisältö ei ole asia, joka pitäisi ymmärtää tai löytää, vaan taide muistuttaa leikkiä. ...Jos taide ajatellaan leikinomaisena prosessina, taiteen kokeminen on enemmän mukana olemista ja tekemistä kuin yrityksiä ymmärtää merkityksiä tai miettiä tulkintoja” Sederholm kirjoittaa. (Sederholm 2000, 67).

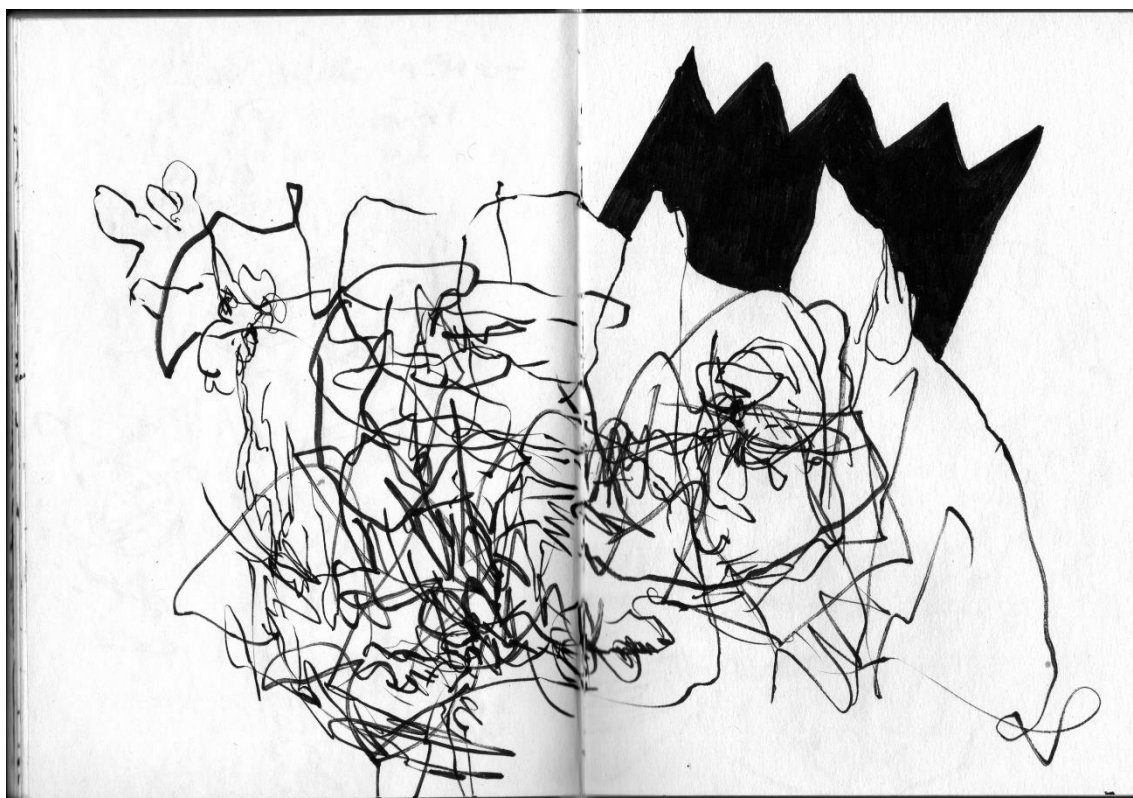
Huomaan usein tutkivani samantyyllisiä teemoja työskentelyssäni välineestä riippumatta. Koen maalaamisen, piirtämisen, askartelun ja painokokeilut lopulta samanarvoisina luomisprosessin kannalta. Eri työvälineet vain ilmentävät tätä itselleen tyypillisin tavoin. Työskentely alkaa näyttäytymään prosessina, jossa selvänä erotuksena kuvittamiseen, huomio on itse tekemisessä, eikä lopputuloksessa. Sederholm kirjoittaa taiteen olevan avoin prosessi sekä tekijän, materiaalien että vastaanottajan kannalta. Vastaanottaja osallistuu prosessiin, tähän taideleikkiin rakentamalla mielikuvituksessaan tarinan loppuun. (Sederholm 2000, 68.)

Sederholmin mukaan nykytaide on sekoittunutta, avointa ilmaisua, jossa mitkä tahansa välineet ovat käyttökelpoisia. Olen pyrkinyt yhdistelemään työskentelyssäni huolettomasti eri työvälineitä ja tapoja tehdä. Samaan teokseen mahtuu niin piirustusta kuin maalaamista, ja pikkutarkka huolellinen jälki saa rinnalleen karkeaa roiskimista action paintingin hengessä. (Sederholm 2000, 72, 184.) Tämä johdattelee jonkin uuden äärelle.

Huomaan kiinnostuvani monesti asioista, joita en ymmärrä. Muistan lapsena tavanneeni seinässä olevaa tagia, hätäistä kirjoitusta, saamatta siitä ikinä selkoa. Kuitenkin se, että seinässä on mystistä kirjoitusta, saa mielikuvituksen laukkaamaan: mitä tämä tarkoittaa, kuka sen on tehnyt ja miksi? Onko tekijä sama kuin muiden vastaavien koukeroiden kirjoittaja? Puhuvatko he keskenään? Osaavatko he lukea tätä salakirjoitusta, onko tämä oikea kieli? Tekevätkö ihmiset yleisesti näin? Mikä tämän merkitys on?

Ihmettely ja uuden kohtaaminen on tärkeässä osassa taiteellisessa työskentelyssä. Pyrin tietoisesti rikkomaan omia kaavojani ja tottumuksiani luodakseni tilaa jollekin yllättävälle ja uudelle. Sama tapahtuu taiteen katsojana ja kokijana: itselleni vieraat ilmaisutavat ja näkemykset saattavat jäädä häiritsemään, turhauttavat ja ärsyttävätkin, mutta ovat äärettömän kiehtovia. Käyn aika harvakseltaan näyttelyissä ja gallerioissa, mutta koen taiteen äärellä ihmettelyn hyvin intensiivisesti. Vierauden tuntu ja ymmärtämättömyys voi liittyä osaltaan vaillinaiseen taidehistorian tuntemukseen, jolloin hienovaraiset viittaukset ja taidemaailman sisäpuolella tapahtuva kontekstointi saattaa mennä

ohi, mutta myös raaka, valmistautumaton vastaanotto, jota myös dadaistit hyödynsivät, on taiteen kokemista jostain puhtaasta, sanattomasta käsin. Käsittämättömyys ja ei-sanallistettavuus myös osoittaa oman ymmärryksen ja ajattelun kapea-alaisuutta ja jähmeyttä. Keino kurkottaa tämän oman rajoittuneisuuden yli tekijänä on heittäytyä leikkiin, luopua kontrollista ja antaa sattuman johdattaa (kuva 5).

Kuva 5. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.

Työskentelymenetelmiäni runsaudesta johtuen koen tarpeelliseksi hahmotella taiteellisen työskentelyni prosesseja laajemmassa mittakaavassa. Miellän tämän eräänlaiseksi tekemistapojen kollaasiksi. Työskentely ja sen myötä ajattelu tapahtuu usein ristiin eri välineiden kautta, niiden raaputtaessa esiin pieniä kulmia jostain suuremmasta. Nämä yksittäiset paljastumat kuitenkin saattavat ilmentää myös kokonaisvaltaista suhtautumista taiteen tekemiseen

oman erityislaatuisuutensa kautta. Yritän nähdä työskentelyni jatkuvana prosessina, joka muuttaa muotoaan, hakee suuntaansa ja ilmenemistapaansa. Käsittelen rönkyillä hieman kaikkea, mutta tietynlaisesta ”omantuntuudesta” lähtökohdasta käsin. Mikä työskentelyssäni sitten tuntuu omimmalta?

Kohdennan huomioni luonnoskirjapiirtämiseen. Se heijastelee monenlaista kuvallista tekemistäni pitkältä ajalta ja sen voi itsessään nähdä taiteena ja väylänä sen äärelle. Monet ideat ja konseptit syntyvät luonnoskirjaan tai sen kanssa puuhastelun äärellä ja johdattavat syvempään tutkimiseen eri työkaluilla ja tekniikoilla. Huomaan myös palaavani aina uudelleen luonnoskirjan äärelle, pakoon tekniikkaa, välineitä ja ajattelua vaativaa tekemistä.

Luonnoskirjatyöskentely hengittää tätä liikettä, sisään- ja ulospäin suuntautuvaa tekemistä, laajentamista ja supistamista, aktiivisuutta ja lepoa.

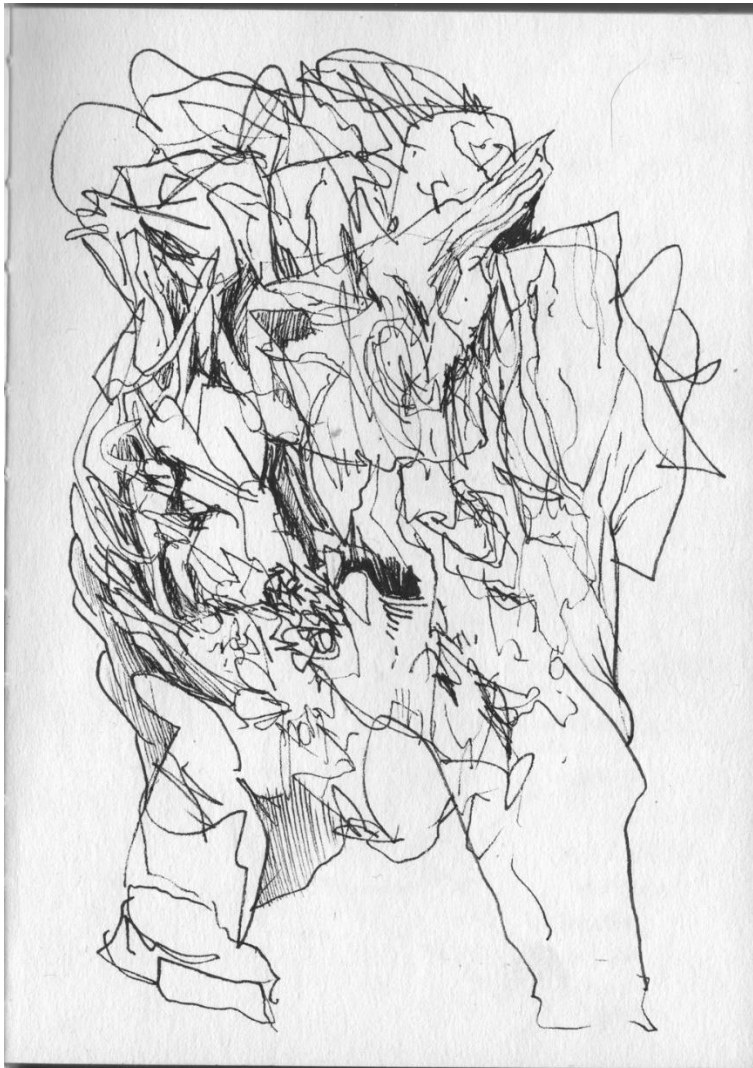
3 Luonnoskirja

Luonnoskirjapiirtäminen on tuttua. Se on jatkuvaa paluuta tuttuun ympäristöön, joka aukeaa riippumatta ympäröivästä fyysisestä tilasta. Olen alkanut mieltämään taiteellista työskentelyä ikäänkuin paikkana, jossa ympäröivä tila ja ajankulu menettävät merkitystään. Luonnoskirja on suorin tie tähän paikkaan ja sen tuomaan yksityiseen rauhaan. Se kulkee helposti mukana ja on kulkenut jo teini-iästä asti. Siihen on helppo tarttua ja jatkaa työskentelyä siitä, mihin viimeksi sattui jäämään. Piirtämiseen liittyy turvallisuuden tunne, se on toisaalta loputonta toistoa ja paluuta siihen minkä tiedän ja minkä osaan. Tämän myötä työskentely kuitenkin alkaa lähes huomaamatta kurottamaan uusiin suuntiin, hakeutumaan ulospäin, kohti tuntematonta. Kuinka pitkään täytyy toistaa samaa, samaa viivaa ja kuva-aihetta, samaa lähestymistapaa, ennenkuin voi todeta jonkin olevan valmis? Valmis ei tarkoita valmista kuvaa tai valmista teosta, se hahmottuu tapana tehdä ja ilmenee maneeereissa, viivoissa ja kaarissa. Luonnoskirjapiirtämisen luonne tavoittaa myös tämän vastinparin, keskeneräisyyden, ja avaa uudenlaisen tilan käsittää piirtämistä.

Itselläni on tapana tehdä monia projekteja samaan aikaan ja keskittymiskyky, huomio ja kiinnostus poukkoilee näiden välillä, kuten ajatuskin, mutta tähän liittyy jonkinlainen teemojen käsittely, tutkimustyö. Lähestyn tätä tutkimusta samaan aikaan monista kulmista, eri metodeilla ja työvälineillä, työstän montaa asiaa yhtä aikaa, harvoin konkreettisesti, mutta ajatuksissani. Maalaaminen akryyleillä ilmentää yhdenlaista aspektia ja lähestymistapaa, piirtäminen toista näkökulmaa. Katson töitäni monilta kanteilta ja näen niissä monesti samoja asioita. Punaisena lankana, yhteenkokoavana voimana pidän juuri luonnoskirjatyöskentelyä.

3.1 Yksityinen ja jaettu tila

Kahden maailman, ulkoisen ja sisäisen, rajapintana voidaan nähdä luonnoskirja. Se on mukavuusalueelle vetäytymistä ja sieltä ulos kurottamista. Jatkuvaa paluuta tuttuun, omaan nollapisteeseen, jossa rauhoitun ja olen turvassa. Koen olevani olemassa piirtelyn myötä. Tahdon puhua piirtelystä, sillä se kuvaa työskentelyn spontaania, hetkessä elävää luonnetta. Piirtelyllä ei ole päämäärää. Uppoudun omaan maailmaani, mielikuvituksen ja haaveilun sävyttämään eskapistiseen rinnakkaistodellisuuteen. Samalla vapautunut piirtely ilman suuntaa on tutkimusta oman mielen ja käden liikkeistä ja tavasta hahmottaa piirtämistä ja kuvan katsomista (kuva 6).

Kuva 6. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.

Piirtely on ajanvietettä, ideointia ja muistiinmerkitsemistä. Se on tuokiokuvia puistoista ja kuppiloista, ihmisistä ja tilanteista, junamatkoista ja asemilla odotuksesta. Uppoutumista omaan maailmaan ja vetäytymistä ympäröivästä tilasta. Tilan luomista, sillan rakentamista ja jakamista. Yksinoloa ja vuoropuhelua, kommentointia, haaveilua ja turhautumista. Fiilistelyä, testailua ja hiomista.

Muistan jo alakoulusta tunteen, kun säpsähdän huomattessani, että olen syventynyt opetuksen sijaan piirtelemään kouluvihon takakanteen. Lukiossa piirroksot alkoivat viedä yhä enemmän sivuja vihoista, sekä vaihtelimme vihkoja huomaamatta ystäväni kanssa ja piirtelimme kimpassa tuntien ajan. Sama jatkui myöhemmin, kun tutustuin muihin piirtäjiin. Erityisesti sarjakuvantekijöillä ja graffititaiteilijoilla tuntuu kuuluvan kulttuuriin ja työnkuvaan ahkera luonnoskirjatyöskentely, jonka myötä vihkoja, luonnoskirjoja ja sketchbookeja kannetaan myös usein mukana. Tämän myötä piirtämiseen syntyy yhteisöllinen ulottuvuus, kun vihkoja vaihdellaan ja kuvia piirretään porukalla.

Toisinaan yhdessäpiirtäminen saa jalon kilvoittelun luonteen. Hip-hop-kulttuurin alkuaikojen breakdance battleista on suora yhteys nykypäivänä elävään graffitikulttuuriin ja siihen liittyvään luonnosteluun ja piirtämiseen. Tähän liittyy osaltaan myös kisailu viltimmistä tyyleistä, hulluimmista näkemyksistä ja sulavimmista linjoista. Kaveriporukoiden piirtelysessioissa ja illanvietoissa yhdessätekeminen inspiroi ja auttaa viemään syntyviä kuvia uusiin suuntiin, entistä pidemmälle ja monipuolisemmiksi. Luonnoskirjan yksityisen luonteen vastapainoksi sen myötä avautuu myös yhteinen hiekkalaatikko ja jaettu tila. Kimppapiirtely on kutsu leikkiin ja kokemuksiin mukaan siihen on helppo heittäytyä. Piirtämisen äärellä tapahtuva yhteinen taideleikki sanattomine sääntöineen tai niiden puuttumisineen saattelee takaisin jonnekin kokemaani lapsuuden tunnelmaan ja piirtämiseen liittyvään vilpittömään innostukseen.

Yhdessä toteutetut kuvat kasvavat huomaamatta uusiin mittasuhteisiin ja kasvattavat myös tekijöitään. Kun seuraa toisen työskentelyä läheltä, suorana jatkumona omaan, pääsee helposti käsiksi toisen tapaan hahmottaa ja luoda. Kun taas piirtää toisen luonnoskirjaan oman sivun tai aukeaman, siihen liittyy

tietylainen kunnioitus. On erityistä päästä jättämään jälkensä toisen omaan ja yksityiseen, sekä vastavuoroisesti avata ja jakaa tätä omaa ja henkilökohtaista.

Luonnoskirjapiirtäminen eräänlaisena tapana olla ja viettää aikaa johtaa myös samanmielisten kohtaamisiin. On ollut ilo ja kunnia tutustua ihmisiin yhteisten piirtelyiden myötä. Tämä on johtanut myös ystävyys-suhteisiin ja yhteistyökuvioihin. Tussipiirtämisessä on jotain jaloa ja puhdasta, itse miellän sen yksinkertaisimmaksi tavaksi tehdä kuvaa: suoraa piirtämistä tässä ja nyt. Mitään ei voi pyyhkiä pois, jokainen jälki jää paperiin. Hetkessä elävä piirretty viiva ja kuva kertoo tekijästään jotain, mitä ei välttämättä muuten tavoittaisi. Koen, että olen oppinut paljon juuri kanssapiirtäjiltä ja toisten piirtäjien työskentelyn seuraamisesta. Samalla olen myös oivaltanut paljon omasta työskentelystäni ja tavoista piirtää ja hahmottaa kuvia.

3.2 Idea-arkisto

Ideat ja ajatukset on helppo merkitä talteen yksittäisinä sanoina tai nopeina konseptuaalisina piirroksina, jotka jalostuvat ajan myötä ja löytävät tiensä teoksiin tai teoksiksi muiden työvälineiden kautta. Epämääräisen kryptiset muistiinpanot myös ruokkivat intuitiivista työstämistä: siinä missä yksittäinen kuva palauttaa mieleen tilanteen ja ajanjakson, jolloin kuva on piirretty ja kaikki siihen liittyvät assosiaatiot, saattaa sanat ja tekstinpätkät ikäänkuin hukkuu, unohdan niiden merkityksen ja ihmettelen, mitä olen mahtanut tarkoittaa. Luonnoskirjojen selaaminen on löytöretki ideoiden ja konseptien äärelle. Nämä ideat saattavat hitaasti muovautua, yhdistyä ja kiteytyä vuosienkin saatossa. Löydän teemoja, joita olen pyöritellyt pitkään ja huomaan ajatteluprosesseja, jotka ilmenevät visuaalisessa muodossa. Kuvat saattavat antaa avaimen tekstien tulkintaan, ja yksittäiset sanat johdattavat teemojen äärelle, joita pohdin kuvien muodossa.

Toisinaan kyllästyn maalaamiseen tai ajaudun umpikujaan jonkin teoksen kanssa, jolloin jatkan työskentelyä ja ongelman työstämistä piirtämällä luonnoskirjaan. Piirrän yleensä suoraan tussilla, jolloin piirtämistä ei voi

luonnostella tai pyyhkiä pois. Tämä spontaani luonne tekee piirtämisestä erityislaatuista, se sallii omanlaisen, nopean, huolettoman ja karkeankin lähestymistavan. Tämä itsessään johdattaa piirtämistä kohti jotain erilaista, ennenkaikkea erilaista suhtautumista työskentelyyn. Saatan piirtää sivu toisensa jälkeen nopeita tussipiirroksia ajattelematta tai sen kummemmin yrittämättä, istun hetken aikaa tussi kädessä, kunnes lopetan. Näistä kuvista voi monesti myöhemmin tavoittaa yritystä kuvata abstraktia ajatusta tai löytää ratkaisua visuaaliseen ongelmaan, jota voin soveltaa muussa projektissa. Tavoitan tämänkaltaisessa työstämisessä yhteyden johonkin arkista ajattelua tai päivätajuntaa syvempään, olkoon se intuitio tai tiedostamaton, joka hetkittäin ilmoittaa itsestään luonnoskirjan sivuilta piirrosten seasta ja niiden kautta.

Vanhojen luonnoskirjojen läpikäyminen on myös avannut uusia väyliä kokonaisvaltaiseen työskentelyyn. Eräässä vaiheessa ollessani lukossa työskentelyn kanssa päädyin tutkimaan vanhoja piirroksia ja tavoitin niistä jonkinlaisen uuden näkökulman. Yksinkertainen piirretyn viivan olemus itsessään tuntui vyöryvän päälle selatessani piirroksia sivu toisensa jälkeen. Kuva-aiheet vaikuttivat kuitenkin ankeilta, vanhentuneilta, tai ne eivät tuntuneet lainkaan merkityksellisiltä suhteessa piirtämiseen ja piirretyn viivan lumoavaan tehoon. Niinpä aloin kopioimaan sivuja ja aukeamia, leikelläkseni ja tuhotakseni valmiit kuvat, rikkoen niiden aiheen ja merkityksen, mutta säilyttääkseni viivan.

Vietin pitkän ajanjakson saksien, liiman ja teipin parissa luoden kollaaseja vanhoista piirroksista yhdistelemällä niitä mielivaltaisesti. Samalla tein kokeiluja haltuun saamallani vanhalla Riso -kopiokoneella, joka mahdollistaa nopean ja spontaanin työskentelyn ja kuvien rakentamisen uudella tapaa, painamalla värejä kerroksittain, ainoana mahdollisuutena työskennellä paperisten originaalien kanssa tietokoneiden sijaan. Tämän myötä olen painanut kasoittain kokeellista kopiokonegrafiikkaa pohjautuen piirrettyyn viivan ja sen uudenlaiseen hyödyntämiseen ja yhdistelyyn maalattujen väripintojen ja valokuvan kanssa (kuva 7). Tämä taas on vaikuttanut muuten vahvasti työskentelyyni: hahmotan kuvia paitsi itsenäisinä teoksinaan, myös raakamateriaalina, jota voi kierrättää, yhdistellä ja muovata loputtomasti.

Kuva 7. Piirroskollaaseista painettuja risografia-printtejä, A4, 2018.

Kuvien tuhoaminen uuden luomisena näkyy puolestaan myös luonnoskirjan sivuilla: kynnyks piirtämiseen madaltuu ja kaikesta voi löytää jotain visuaalisesti mielenkiintoista ja käyttökelpoista. Lisäksi ajatus kuvien rikkomisesta ja kuva-aiheiden tuhoamisesta on jäänyt elämään myös piirtämisprosessissa itsessään.

3.3 Piirtämisen luonne

Muistan erään kerran lapsena, ehkä noin 8-10 -vuotiaana, kokeneeni syvän ja mullistavan elämyksen piirtämisen äärellä. Olimme pystyttäneet serkkuni, tai ehkä vanhempiemme kanssa, teltan pihalle ja kantaneet sinne oleellisia tarvikkeita, kuten kasoittain sarjakuvia, kyniä ja paperia. Serkullani oli paksu kirja, jossa opetettiin luonnostelemaan ja piirtämään Disney -hahmoja. Tutkin, miten piirretään Mikki Hiiri, eli käytännössä erilaisia palloja sisäkkäin, ja laitoin kirjan sivuun. Muistan, että yritin piirtää Mikki Hiirtä ja muita hahmoja, mutta

teokseni eivät näyttäneet samalta kuin kirjassa. Jäin pohtimaan, miten on mahdollista, että pystyn mielessäni näkemään mikkihiiren, mutta en saa tavoitettua samaa hahmoa paperille. Elementit ovat siellä, mutta linjat menevät keskenään solmuun ja vääriin kohtiin, eivätkä asetu hallittuun mikkihiirimuodostelmaan.

Poimin kirjan ja piirsin mallista mikkihiirtä uudestaan ja uudestaan, kunnes pystyin tavoittamaan alkuperäisen Mikki Hiiren olemuksen. En halunnut luonnostella, eikä käytössä tainnut olla muuta kuin värikyniä, mutta opettelin piirtämään Mikki Hiiren. Tämän jälkeen piirtelin paljon mikkihiiriä, ja mikkihiiret vaikuttavat työskentelyyni edelleen, mutta kokemukseen liittyi jotain olennaista: mielensisäiset kuvat oli mahdollista tehdä todellisiksi, tuoda ne paperille. Sitä piti harjoitella, tavoittaa käden ja silmän yhteistyöhön perustuva hienomotoriikan taso joka mahdollistaa jäljen piirtämisen haluttuun muotoon. Paljon myöhemmin olen havahtunut tavoittelemaan myös tätä mielensisäistä viivojen sekamelskaa, ilmaisemaan ajatusta, ennenkuin se järjestyy hallittuun muotoon esittäviksi kuviksi.

Arkkitehti Juhani Pallasmaa kirjoittaa piirtämisen kehollisuudesta ja käden ajattelusta. Hänen mukaansa ihmisen maailmassaoleminen tapahtuu eksistentiaalifilosofia mukailien ruumiillisuuden ja aistimisen kautta ja täten moniulotteista kehollisuutta tulisi myös pitää olennaisena tiedon lähteenä ja tietämisen tapana. Piirtäminen voidaan nähdä, ei paitsi ajattelun jatkeena, mutta ajatteluna itsessään, kehollisena tietona, jota ruumis toteuttaa. Siinä missä informaatio välittyy hermoratoja pitkin aivoista käsivartta pitkin sormiin ja ilmenee käden toimintana, tämä toiminta välittää informaatiota myös toiseen suuntaan, takaisin kognitiivisen ajattelun keskukseen. (Pallasmaa 2017, 9-12.)

Tästä näkökulmasta kuvailemani Mikki Hiiren toistuva piirtäminen saa uudenlaisia ulottuvuuksia pohdittaessa ajattelun ja toiminnan yhteyttä piirtämistapahtumassa. Siinä missä pyrkimys tiettyyn jälkeen ja hallittuun muotoon on mahdollista opettaa ruumiille toiston ja matkimisen kautta, saattaa myös kehollisuudelle periksi antaminen, käden jäljen ja liikkeen vapauttaminen tarjota mahdollisuuden ammentaa informaatiota ja omaksua hiljaista tietoa.

Pallasmaa puhuu kaksoisperspektiivistä maailman ja itsen, ulkoisen ja sisäisen mielen tilan tarkkailussa: kaikki taideteokset artikuloivat minän ja maailman välistä rajaa, sekä taiteilijan, että katsojan kokemuksessa. Hänen mukaansa merkityksellisessä taiteellisessa työssä tapahtuu tämän erottelun yhteensulautumista, eksistentiaalinen raja minän ja maailman välillä pehmenee. (Pallasmaa 2017, 13-14.)

Piirtäminen edustaa itselleni jotain tämän tapaista, yhdenlaista tapaa olla olemassa maailmassa kehollisen sekä ajatuksellisen olemisen kautta. Luonnoskirjapiirtämisen mutkattomuus sekä sen henkilökohtaisen yksityinen luonne tuo tämän itsen ja maailman välisen rajan konkreettisesti lähelle. Luonnoskirjaan piirtäessä ei lähtökohtaisesti ole tarkoitus kertoa mitään kellekkään tai esitellä töitä, jolloin pääsee huomaamatta käsiksi syvän henkilökohtaiseen, vapautuneeseen ilmaisuun. Ajattelu ja toiminta sulautuvat yhdeksi, josta ei voi enää määrittää, kumpi edeltää tai luo kumpaa. Jotain tällaista saattaa myös aavistella syntyvistä piirroksista (kuva 8).

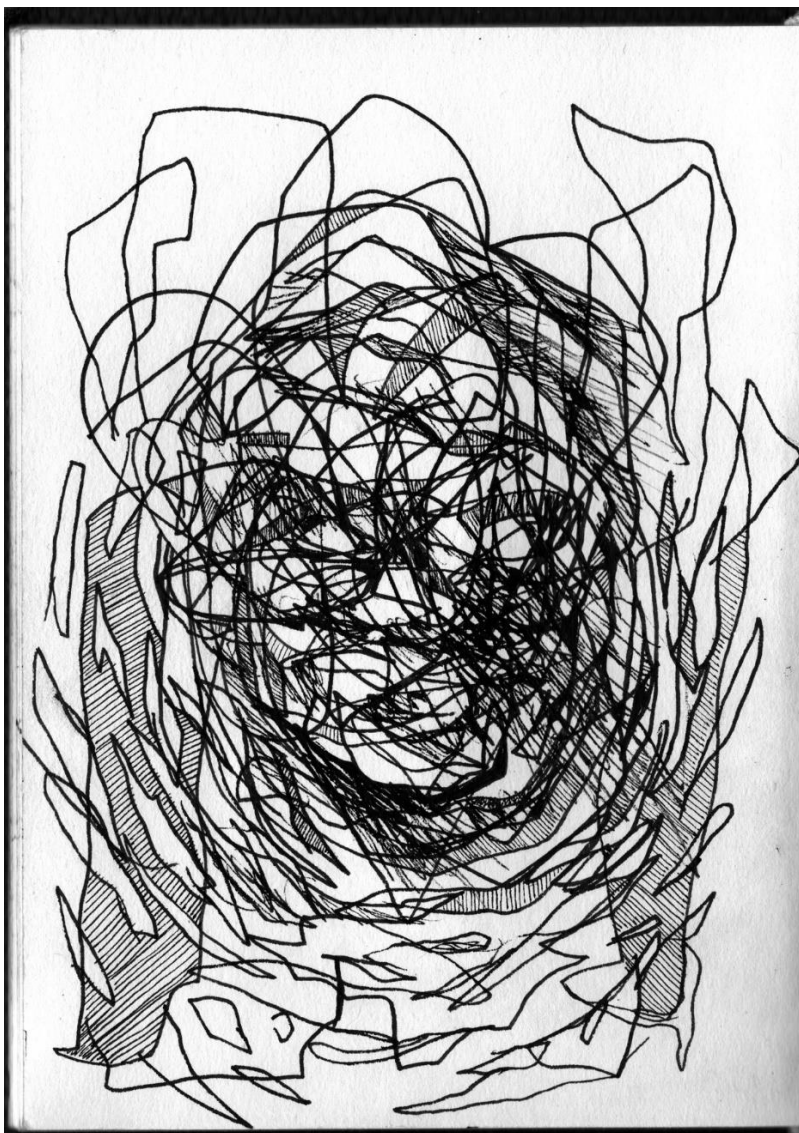
Kuva 8. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.

Operoin ylipäänsä työskentelyssäni pitkälti mielikuvituksesta käsin, en pohjaa piirtämistä ulkoisen maailman tarkkailuun tai siitä havaitsemiseen. Havainnoin käden liikettä, katseen liikettä paperilla, paperin tuntua ja viivan muodostumista siihen. Kuvat muotoutuvat omituisiksi rakennelmiksi ja hahmoiksi, rytmiksi ja liikkeeksi, kaaokseksi, joka hakeutuu kohti paperin reunojen sanelemaa dynaamista tasapainoa. Esittävydestä luopuminen avaa tilaa tulkinnalle ja yllättävät lopputulokset voidaan nähdä eräänlaisena peilinä, joka pakottaa itseni katsomaan kuvia ja tulkitsemaan työskentelyä eri tavalla.

Itse pidän intuitiivisen spontaanin piirtämisen lopputuloksia myös visuaalisesti kiinnostavina. Olen havainnut syntyvissä kuvissa tietynlaisia muodostelmia ja

painon tuntua. Hahmottelen piirtäessä lähes huomaamattani erilaisia dynaamisia suhteita ja visuaalisten elementtien tasapainoa. Näkisin tämän pohjaavan graafisen suunnittelun lainalaisuuksiin ja pitkään työskentelyyn kuvien parissa: silmä pyrkii vaikuttamaan kuvan muodostumiseen. Silmälle miellyttäviä asioita ovat esimerkiksi totut lukusuunnat, värien harmonia, sommitelmallinen tasapaino ja symmetria. Silmä monesti ohjaa kättä toteuttamaan näitä, mutta silmää on myös mahdollista huijata ja rikkoa tämäntapaisia kuvan tekemisen ”sääntöjä” tietoisesti.

Piirtäessä havainnoin omaa havainnointiani: kun en pyri valmiiseen esitykseen, huomaan liikuttavani kättäni tutulla tavalla ja samalla päätän yllättää itseni äkkinäisellä liikkeellä. Terä ei nouse paperista, nopeat poikkiviivat leikkaavat aukeaman ja liike jatkuu terävänä sahalaitana kunnes vaimenee ja typtyy huteraan kevyeen katkonaiseen kosketukseen. Syntymässä olevat kuva-aiheet rikkoutuvat, pilkkoutuvat ennenkuin ehtivät muodostua tunnistettaviksi olioiksi ja kuva pysyy aukinaisena, tuoreena (kuva 9). Tai ehkä jotain kerkesi jo muodostua, mutta havainto siitä saa ympärilleen lisää ristiriitaista informaatiota, joka taivuttaa näkemistä uudenlaiseen suuntaan. Kun huomaan kuvan olevan muodostumassa valmiiksi, hahmotan mitä siitä puuttuu ja mitä se kaipaa, mitä täytyy vielä tehdä, saatankin laskea kynän kädestäni, lopettaa piirtämisen ja sulkea luonnoskirjan. Näin saan huijattua itseäni ja kuvaa, jättämään sen ärsyttävästi kesken. Tämä antaa kuvalle taas eri merkityksen sen jäädessä häiritsemään: näin saan ilmaista jotain muuta, kuin tekemällä kuvan ”valmiiksi”.

Kuva 9. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.

Keskeneräisyys on eräs teema joka leimaa varsinkin luonnoskirjapiirtämistä. Vaikka itselläni on vähemmän mairitteleva taipumus jättää asioita kesken tai vaikeuksia saattaa valmiiksi, tämä ei päde piirtämiseen. Koen kuvien kesken jättämisen erityisen hankalaksi toteuttaa. Teoksen jättäminen kesken ja sen esiintuominen, ehkä myös oman keskeneräisyyden tunnustaminen ja ilmaiseminen, tuntuu vaativan suurta rohkeutta. Ajatusta ei ole muotoiltu loppuun, se jää vastaanottajan vastuulle. Luonnoskirjatyöskentelyn myötä keskeneräisyyteen on helpompi asennoitua, sillä minkään ei ole ehkä tarkoituskaan valmistua. Luonnos ei ole kuitenkaan kuvaava sana

keskeneräisyydelle, sillä luonnokseen sisältyy ajatus hahmotelmasta, joka toteutuu jossain muodossa ja lopullistuu valmiina jonain. Piirtämisen myötä on mahdollista opetella suhtautumaan sallivasti keskeneräisyyteen ja nähdä arvoa siinä itsessään. Ajatus työskentelystä prosessina ilmenee näin käytännössä.

3.4 Viivan merkitys

Piirtäminen perustuu viivaan. Viiva on piirtämisen perusyksikkö, ilmaisun työkalu ja samalla työvälineen ilmaisu. Olen perustanut omaa piirtämistäni vahvasti ääriviivan käyttöön, Musturin kuvaileman tyylin lähtökohtaisena elementtinä. Viivani käyttäytyy tietyllä tavalla ja tunnistan käteni piirtämän viivan muiden viivojen joukosta. Viivaan keskittyminen on johdatellut lopulta tavoittamaan sen olemusta myös muista lähtökohdista, kuin tietynlaisen piirrosjäljen harkittuna ilmaisijana. Aiemmin kuvailemani luonnoskirjaviivan rikkominen ja purkaminen kollaaseiksi ja siten itse viivaan keskittyminen on johtanut myös piirtämisen erilaiseen tunnusteluun. Miten viiva käyttäytyy omana objektinaan, miten käden asento, mielentila ja piirtämisväline vaikuttavat syntyvään viivaan ja mitä nämä ilmaisevat?

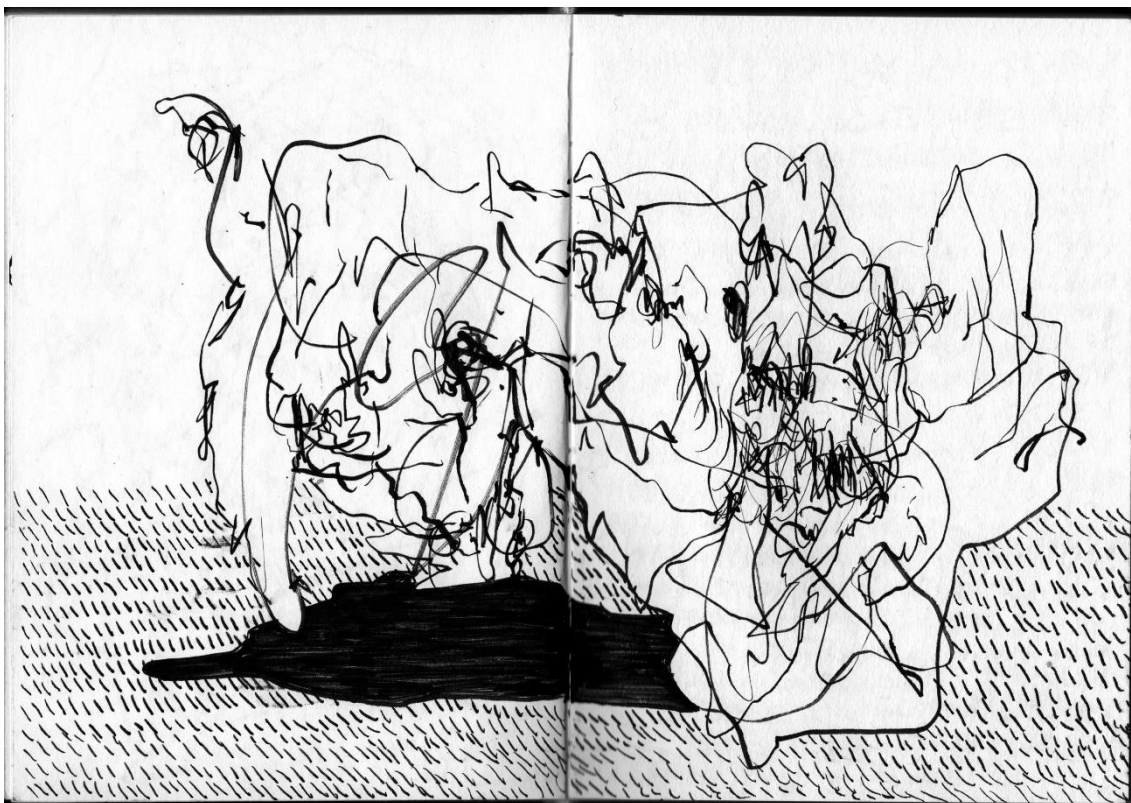
”Luonnosta ei löydy ääriviivoja, joten piirrettäessä viiva keksitään koko ajan uudestaan omana uutena muotonaan ja viivan jälkeenä” kirjoittaa kuvataiteilija Stig Baumgardner. Hänen mukaansa viiva viittaa nimenomaan keholliseen ajassa tapahtuvaan toimintaan, jonka koko historia sisältyy syntyneeseen viivaan. (Heikkilä & Johansson 2014, 18,20.) Olen havahtunut tähän tarkkailemalla omaa piirtämisen toimintaani: tapa millä asetan ja tuen luonnoskirjan pintaa vasten, miten pidän tussia kädessä ja asemoin piirustuskäteni suhteessa paperiin. Millaisia viivoja piirrän ja millaisia tunnistettavia hahmoja ja asioita ne yhdessä muodostavat (kuva 10).

Kuva 10. Tutkielma havainnosta ja viivasta. Tussipiirroksia luonnoskirjaan, 2021

Piirtämisen impulssissa tavoitan mielikuvan tai visuaalisen häivähdyksen syntyvästä viivasta tai abstraktista muodosta ja monesti tavallaan asennoidun piirtämiseen tämän kokemuksen suuntaisesti. Kehollinen toiminta tapahtuu huomaamatta, aivan kuin automaattisesti jo hetkellä, jolloin kaivan luonnoskirjan esiin. Kuitenkin alkaessani piirtämään, havahdun ja tunnistan piteleväni sivellinkärkistä tussia rennosti lähes yhdeksänkymmenen asteen kulmassa suhteessa paperin pintaan, käden levätessä pikkusormen ensimmäisen nivelen varassa. Tunnistan tämän luontaiseksi tavaksi piirtää nopeita, vapaita linjoja ja sulavia kaaria, sivellinkärjen mukaillessa rentoa ja välitöntä liikettä viivan koossa ja leveydessä (kuva 11). Kehollisuus on läsnä jo piirtämisen ajatuksessa ja viivojen määrän ja luonteen voidaan nähdä ilmaisevan myös piirtämistapahtuman ajallista olemista.

Kuva 11. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021

Käsitys piirrosviivasta todellisuuden jäljentänä on nykyaikana kyseenalaistettu ja erityisesti filosofi Jacques Derrida on kirjoittanut piirtämisen sokeudesta ja piirroksesta itsenäisenä todellisuutenaan ja sen kuvaajana (Derrida, 1993). Tutkija ja taidefilosofi Martta Heikkilä avaa teemaa: ”Derridan mukaan viiva ei jäljennä asioiden muotoa tai ääri viivoja, vaan sen merkitys on perustavampi: viiva on asioiden alku, se luo maailmaan piirrettyjä tiloja.” Perinteinen taidefilosofinen käsitys teoksen luonteesta jakaa sen muotoon ja aineeseen. Muotoa edustavat esitysten taustalla olevat abstraktit ideat ja käsitteet, jotka saavat hahmonsa aineellisesti ilmaistuna teoksessa. Derridan ajattelussa tämä asetelma rikotaan: muoto ja aine nähdään samana, jolloin viiva on todellisuuteen nähden ensisijainen, jopa ehto sille, että voimme havaita maailmassa muotoja. (Heikkilä & Johansson 2014, 81-84, 93.)

Derridalle viiva merkitsee paitsi jäljen jättämistä, myös rajaa ja erotusta.

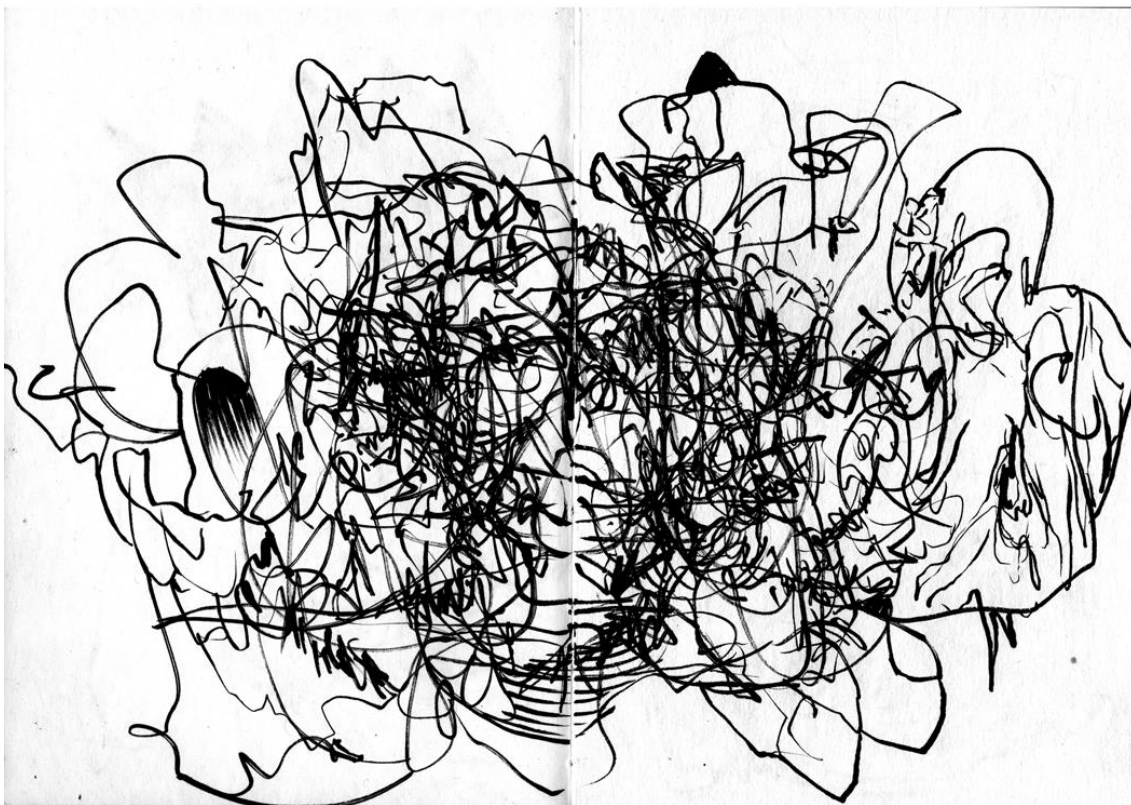
Piirrettäessä syntyy aina ero alkuperäisen ja kuvatun asian välille.

Piirrosviivojen muodostama kuva ei ole esitys olemassaolevasta asiasta, vaan kuvan merkitys syntyy katsomistapahtumassa, jolloin katsojan assosiaatiot ja muisti rakentavat kuvan muistuttamaan jotakin. Näinollen viiva itsessään ei ”ole” mitään, vaan ”toimii”, sen olemassaolo on tapahtuma. Derridan filosofiassa viivan suhde todellisuuteen on väistämättä epäselvä ja luonteeltaan häilyvä, joten piirtämistapahtumassa ei voi syntyä kuvaa joka suoraan vastaisi maailmassa olevaa kohdetta. Tämän myötä piirtäminen saa aikaan katkoksen, tilan, joka mahdollistaa avoimen merkityksen synnyn. (Heikkilä & Johansson 2014, 94-96.)

Piirtäminen ja varsinkin impulsiivinen luonnoskirjapiirtäminen voidaan nähdä Derridan ajatuksia peilaten eksistentiaalisena tapana hahmotella olemista maailmassa. Piirroksen viivat ”rajaavat ja luovat siten paikkoja vailla pysyvää paikkaa, paikkoja asioiden välisille suhteille, jossa syntyy eroja, kun asiat asettuvat uusiin yhteyksiin”. Merkitykset syntyvät Derridan mukaan asioiden erosta: asian ja sen merkityksen välillä tapahtuu jatkuvaa edestakaista liikettä. Tästä on kyse myös kulttuurissa ja muissa merkitysjärjestelmissä ja niiden rakentumisessa. Piirtämistä ja taidetyöskentelyä ylipäätään voidaan pitää tämän tutkimisena. (Heikkilä & Johansson 2014, 98.)

Piirtäminen ja viiva saa yhä syvempiä merkityksiä yrittäessäni perehtyä Derridan ajatteluun. Olen tunnustellut omassa työskentelyssäni tuhoamista jonkin uuden luomisena ja kuvan rikkomista ja osiin purkamista uudenlaisten merkitysten mahdollistajana. Tämä tuntuu myös viittaavan viivan käyttöön, siihen asennoitumiseen ja yhä uudelleen löytämiseen. Olen tutkinut viivaa piirtämällä eri tavoilla, eri välineillä, eri valaistuksessa ja eri asennoissa. Viiva itsessään tuntuu nousevan esiin tiedostamattoman piirtämisen myötä, pyrkimyksessä unohtaa esittävyys ja valmis kuva ja sen esteettiset arvot. Näin piirtämisen aktiosta ja viivasta itsestään alkaa hahmottumaan filosofista maastoa, joka haastaa omaa ajattelua kuvan tekemisestä. Derridalle valmiin ja tunnetun merkityksen puuttuminen piirroksesta onkin sen koko olemisen ydin:

”piirroksen alku on yhtä kuin piirroksen koko merkitys, ja jokainen piirros antaa muodon omalle alkuperälleen.” (Heikkilä & Johansson 2014, 105).

Kuva 12. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2021.

Jäljen jättäminen piirtämällä luonnoskirjan sivuille näyttäytyy lopulta filosofisena pyrkimyksenä luoda ja hahmotella itsen ja maailman suhdetta. Sisäinen ja ulkoinen maailma kohtaavat pisteessä, jossa kehollisen toiminnan myötä tussin kärki kohtaa paperin, ja sulavat yhdeksi tapahtumassa, jossa tuo piste laajenee ajassa muodostaen viivan. Ei-esittävä piirtäminen on tämän tilan ja siitä avautuvan merkitysverkoston tunnustelua, loputonta tutkimista viivan suhteesta toiseen ja siitä, mitä nämä muodostavat ja miten sitä voi tulkita ja hahmottaa (kuva 12). Taidehistorioitsija Hanna Johansson kuvaa abstraktion rakenteen tutkimista yrityksissä tehdä piirroksia ei-mistäään: ”Piirroksen päämäärä on siirtynyt lopullisesta teoksesta ajalliseen prosessiin, jossa teoksen merkitys ei ole siinä, mitä piirros on tai esittää, vaan siinä, kuinka se onnistuu

synnyttämään uudenlaisen suhteen taiteen tekemisen välineisiin, sekä samalla siinä, mitä teos tuo esiin sen ilmaantumisen tapahtumassa.” (Heikkilä & Johansson 2014, 141).

Piirtämisen eksistentiaalinen luonne kiteytyy ranskalaisfilosofi Emmanuel Levinasin ajatuksessa taiteen ulkoisuudesta ja vierauden kokemuksesta, josta jää jäljelle kuvan ”raaka, karkea ja järkähtämätön” läsnäolo: ”On kuin taide riisuisi maailman oliot alastomiksi ja näyttäisi ne ’alkuperäisessä’ olemassaolossaan vailla järjestystä ja merkityksiä. Siten taide paljastaa asioiden aineellisen olemisen tavan niin, että esiin nousee puhtaan olemassaolon tosiasia.” (Heikkilä & Johansson 2014, 89, 91.)

Kuva 13. Tussipiirros luonnoskirjasta, 2009.

4 Lopuksi

Pyrkimys abstraktiin ilmaisuun ja tietynlaiseen omien tottumusten kyseenalaistamiseen ja poisoppimiseen on ilmennyt työskentelyssäni varsinkin muutaman viime vuoden ajan. Tämänkaltainen tutkimustyö on tapahtunut muun kuvantekemisen rinnalla, vastakohtana tekniselle yksityiskohtaiselle työskentelylle ja kaupallisten intressien motivoimalle tekemiselle. Olen alkanut mieltämään tätä nimenomaan tutkimustyönä, joka pitää sisällään paljon laajempia tasoja, kuin kaksiulotteiselle pinnalle syntyvän kuvan, ja se tuntuu olevan lähtökohtaisena motivaationa, syynä miksi tämä kiinnostaa. Taide viitoittaa tämänkaltaiselle työskentelylle kontekstin ja tilan, missä se voi tapahtua.

Taidetyöskentelyyn syventyminen on itsessään palkitsevaa ja kiinnostavaa, se tuntuu johdattavan jonnekin. Tähän liittyy kokemus radikaalista irtiotosta pitkään jatkuneeseen tapaan työskennellä ja ajatella. Ajatus ilmenee myös teksteissä, joihin olen perehtynyt kirjoitusprosessin myötä. Mäki antaa esimerkin taiteellisesta tutkimustyöstä Miles Davisin musiikin evoluutiossa: ”Pyrkimys (tutkimiseen) ajaa taiteilijan radikaalisti testaamaan, kehittämään äärimmäisen hienostuneeksi ja sitten täysin muuttamaan taiteellista kieltään ja samalla sitä maailmankatsomusta, jonka ruumiillistuma tuo kieli ja sillä ilmaistut asiat ovat.” (Mäki 2014). Musturin mukaan taas löytääkseen omaa uniikkia identiteettiään, tekijän on haastettava itseään, on uhrattava tyylikkyys, kauneus ja yleinen hyväksyntä, on rikottava jotain. (Musturi 2018, 122).

Kirjoitusprosessin myötä olen hahmottanut omaa työskentelyäni laajemmasta perspektiivistä, ehkä onnistunut sanallistamaan jotain, jonka olen havainnut ja aistinut, mutta joka pakenee auki purkamista ja selityksiä. Ehkä kirjoittamisen myötä pystyn todentamaan tätä sanatonta kokemista, hahmottelemaan sille teoreettista tilaa, jossa se tapahtuu ja osoittamaan sille paikan merkitysten kehikossa. Kirjoittamisen myötä, kuten piirtäessä, taustasta nousee esiin muotoja ja hahmoja, ajatusten kohinasta suodattuu informaatiota, johon pääsee käsiksi vastaanottavaisen herkkyyden kautta.

Piirtämisen ja taidetyöskentelyn lähestyminen toisenlaisesta näkökulmasta prosessiluonteisena toimintana ja aktiona itsessään ”valmiiden” kuvien tuijottelun sijaan sitoo tekemisen ja syntyvät kuvat vahvasti taidekontekstiin. Tämä kontekstointi myös vapauttaa työskentelyä tutkimaan yhä laajemmin ja hienosyisemmin niin tekemistä ja kuvia, kuin myös itseäni tekijänä ja taiteilijana. Tämänkaltaisen tutkimus taas vaikuttaa ennen kaikkea omaan ajatteluun ja synnyttää uudenlaista ymmärrystä.

Opinnäytetyön tekemisen myötä olen myös piirtänyt paljon. Monesti olen joutunut piirtämään joitakin tunteja, ennenkuin saan kiinni asiasta, josta pyrin kirjoittamaan. Piirtäminen näyttäytyy konkreettisesti ajatteluna, tuon ajattelun täytyy tapahtua ensin, jotta voin kirjoittaa siitä. Tämä myös syventää kokemusta luonnoskirjapiirtämisestä eräänlaisena tapana olla maailmassa. Piirtäminen on pohdiskelua, filosofointia ja kokeilua, joka saa ilmaisunsa visuaalisesti luonnoskirjan sivuille. Kirjan muoto ja sivujen rytmittämä ajallinen jatkumo tuo myös oman tasonsa piirtämisen ja viivan tutkimiseen, ajattelun muodostumiseen ja hahmottamiseen.

Spontaani piirtäminen on ennenkaikkea ajatusten luonnostelua. Visuaalinen hahmottaminen tapahtuu eri logiikalla kuin sanallinen ilmaisu. Monesti nämä ajatukset hakevat muotoaan ei-tietoisella tasolla, josta ne ajan myötä puristuvat yhä jäsennellymmäksi konseptiksi, joka saa ilmaisunsa muulla tavalla muiden projektien ja teosten muodossa. Suunnittelen tutkivani tätä aihetta lisää taiteellisessa opinnäytetyössäni, nimenomaan vapaaseen luonnoskirjapiirtämiseen pohjautuen.

Taiteellinen opinnäytetyöni on valmistumassa vasta tämän kirjallisen työn jälkeen, ja pidänkin tätä kirjoitusta eräänlaisena johdantona taiteelliseen työhön. Siinä missä hahmotan taiteellista työskentelyäni kollaasinomaisena vyyhtinä, teosten toimiessa myös raakamateriaalina jatkuvalla yhdistelylle ja jatkokyöstämiseksi, näen tämän tekstin asettuvan samaan asemaan. Kirjallinen opinnäytetyö on itsenäisen kokonaisuutensa lisäksi materiaalia, josta ammentaa ja yhdistellä muuhun työskentelyyn. Teksti on osa syntyvää kollaasia, kirjoittaminen paljastaa osaltaan esiin piirtyvää kuvaa.

Lähteet

Debord, G. Speaktaakkelin yhteiskunta. Kustannusosakeyhtiö Summa 2005.

Derrida, J. Memoirs of the Blind: The Self-Portrait and Other Ruins. The University of Chicago Press 1993

Heikkilä, M. & Johansson H. Viivan filosofia. Toim. Heikkilä, M. & Johansson, H. Kuvataideakatemia 2014.

Maslow, A. H. A theory of human motivation. Viitattu 3.10.2021

<https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>

Musturi, T. Mielen antologia. Zum Teufel 2018.

Mäki, T. 2014. Nokkakolari –taide ja tutkimus kohtaavat. Viitattu 8.10.2021

<https://www.researchcatalogue.net/view/49919/44946>

Mäki, T. Näkyvä pimeys –esseitä taiteesta filosofiasta ja politiikasta.

Ensimmäinen painos Like ja kuvataideakatemia. Toinen painos WS Bookwell OY 2009.

Pallasmaa, J. Ajatteleva käsi –arkkitehtuurin eksistentiaalinen ja ruumiillinen viisaus. ntamo 2017.

Raami, A. Älykäs intuitio. S&S 2016.

Roiha, T. Luokattomat taiteilijat? Taiteellisen työn yhteiskunnallinen eriarvoisuus prekaarissa taidemaailmassa. Viitattu 18.10.2021

<https://tahiti.fi/01-2017/tieteelliset-artikkelit/luokattomat-taiteilijat-taiteellisen-tyon-yhteiskunnallinen-eriarvoisuus-prekaarissa-taidemaailmassa>

Sederholm, H. Tämähkö taidetta? WS Bookwell OY 2000.

Siukonen, J. Vasara ja hiljaisuus. Kuvataideakatemia 2011.